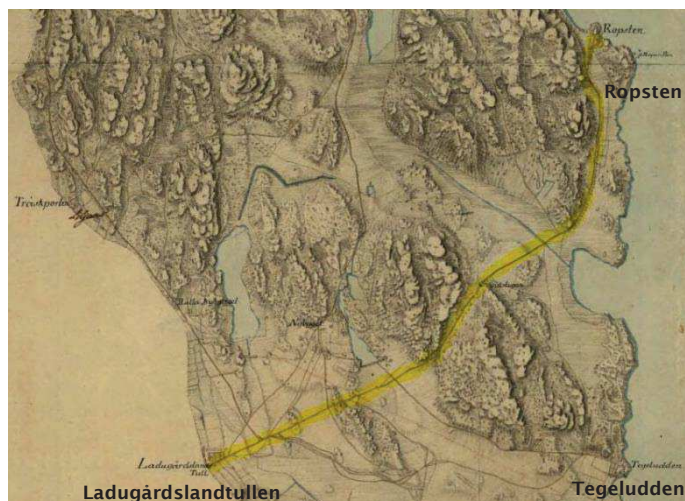

Fastigheten ingår i den stadsplan som gjordes år 1931 och som utgjorde grunden för Gärdesstadens funktionalistiska bebyggelse. Den bebyggelsestruktur som planerades i kvarteret new York blev inte realiserat. Kvarteret är dock gestaltat enligt funktionalismens principer. Därmed kan vi räkna in kvarteret New York till Gärdesstadens arkitektoniska former.

4.5 VÄGSTRUKTUREN

VÄRTAVÄGEN

Värtavägen är en av huvudgatorna på Gärdet och löper från Karlaplan i söder till Tegeluddsvägen i norr. Historiskt sett var Värtavägen den landsväg som gick mellan Ropsten och stadstullen vid Ladugårdslandet. I slutet av 1800-talet, då Värtahamnen och gasverket anlades, ökade Värtavägen i betydelse. Gatans befintliga utformning fick den i mitten av 1930-talet då stadsdelen Gärdet byggdes ut.

Värtavägens ursprungliga sträckning mellan Ladugårdslandstullen och Ropsten, utsnitt ur karta från 1794 gjord av O.C. Von Fieandt.

Värtavägens befintliga sträckning och utformning som tillkom vid utbyggnaden av Gärdesstaden på 1930-talet

5 KULTURVÄRDEN

5.1 ORIENTERING

Kvarteret New York har ett utpräglat funktionalistiskt uttryck med dess sju punkthus i "hus i park". Punkthusens placering i den böljande s-formen i den kuperade terrängen avslutas med punkthuset i korsningen Tegeluddsvägen/Värtavägen. Här finns en karaktär av fulländning, där byggnaderna följer varandra, ett och ett. Det är viktigt att denna struktur bevaras och inte störs av ny bebyggelse.

Värtavägens två sidor skiljer sig avsevärt från varandra. Den strikta orienteringen parallellt dikt an Värtavägen i väster ger ett ordnat och strikt intryck i stor kontrast till dess östra sida med byggnader i på olika avstånd till och vinkel mot gatan. Den här sidan är avsevärt grönnare med gräsytor och träd placerade mellan byggnad och gata. Den aktuella fastigheten faller in under den här beskrivningen med dess lärkträd och tallar i en grässlånt. På den västra sidan dominerar den funktionalistiska bebyggelsen, med undantag för de två byggnaderna i norr som är från 2000-talet. Den östra sidans byggnader varierar i ålder och användningsområden. Flera av dem bär stark karaktär av den tidens arkitektoniska ideal, såsom byggnaden på motstående sida om Sandhamnsgatan, en byggnad med ett brutalistiskt uttryck.

Sandhamnsgatans norra sida karakteriseras av kvarteret New Yorks bebyggelse. Den södra sidan domineras av en kombination av byggnader från 1960-tal och 1980-tal. De för 1980-talet, typiska kopplade byggnader präglar bebyggelsen. 1960-talets byggnader är modernistiskt asketiska i dess utformning. Flera av byggnaderna har en genomarbetad arkitektur och är goda representanter för respektive epok.

Anpassning

Kvarteret New Yorks fulländade struktur med dess sju punkthus i "hus i park", bör respekteras. Att knyta an till den fulländade strukturen i kvarteret New York skulle skada eller åtminstone försvåra möjligheten att uppfatta den. Anpassning till kvartersstrukturen görs genom att skapa avstånd och verka för att den nya byggnaden istället för att efterlikna punkthusen och ordningen dem emellan, istället låta den införlivas med Värtavägens mer strikta västra sida. Detta kan göras genom att den nya byggnaden placeras parallellt och dikt an Värtavägen.

Det är viktigt att det nya huset förhåller sig till de närmaste tre byggnadernas placering mot gatan. Kontrasten får inte vara för stor, men heller inte så lik att den kan riskera att läsas samman med den äldre bebyggelsen.

5.2 ARKITEKTUR

Byggnaderna inom kvarteret, men även de tre korta lamellhusen längs med Värtavägens västra sida, bär en stark prägel av funktionalismens formspråk. Samtliga byggnader skiljer sig från varandra med egna varianter av exempelvis burspråk, fönstersättning och färgsättning. Typiskt för den här bebyggelsen är att alla fasader är olika men har samma dignitet. Det finns således ingen självklar fram- eller baksida, möjligen med undantag för den norra fasaden.

En utblick i närområdet visar att ett sådant område som Gärdeshöjden med dess ståtliga punkthus och lamellhus, visar funktionalismens genomslag på Gärdet. De anslutande byggnaderna till den aktuella fastigheten är mycket välbevarade. Flera av byggnaderna har fortfarande kvar ursprungsdetaljer såsom balkongräcken, portar och fönster.

Anpassning

Den nya byggnaden bör följa vissa funktionalistiska huvuddrag. Det är viktigt att hitta en volym som inte dominerar alltför mycket i förhållande till punkthusen. Färgsättningen är viktig. Här bör den nya byggnaden inordnas i den färgskala som är rådande för omgivande bebyggelse i kvarteret. Fönster, balkonger och port bör ta upp den funktionalistiska grundsynen. Detta kan göras genom att placera fönster och utforma dem för att maximera ljusinsläppet i bostaden och genom att se till att majoriteten av lägenheterna får balkong. Fönstrens storlek signalerar vilken typ av rum som finns bakom. Att arbeta med fönstren i den nya byggnaden, ger en dynamik i fasaden samtidigt som det är ett funktionalistiskt formspråk som skapar en relation mellan ny

och befintlig bebyggelse. Porten i funktionalistiska byggnader är ofta tydligt markerade och omsorgsfullt utformade. Det är ett annat sätt att förmedla en sådan grundsyn.

5.3 "HUS I PARK"

Kvarteret New York är ett mycket representativt exempel på "hus i park" med dess flerbostadshus i form av punkthus, dynamiskt placerade i förhållande till varandra i terrängen/naturen som präglas av grönska. Intentionerna med "hus i park" var att de boende skulle ha god tillgång till ljus, frisk luft och rekreationsytor.

Anpassning

En stor del av grönskan inom fastigheten kommer att försvinna i och med nybyggnaden, eftersom den andra delen tills stor del redan är asfalterad parkering. För att på något sätt kunna upprätthålla karaktären av "hus i park" är det viktigt att ge tillbaka så mycket grönt som möjligt. Även byggnadens yttre kontur är viktig för att balansen mellan bebyggt och grönt ska kunna bibehållas. Ytan mellan ny byggnad och Sandhamnsgatan har skapats för att öka upplevelsen av grönska, med avsikt att stärka karaktären av "hus i park".

I samband med exploatering bör man lägga vikt vid att bevara så många av de befintliga träden som möjligt. De fullvuxna träden upprätthåller den gröna karaktären.

5.4 SIKTLINJER

Anpassningen till befintliga bebyggelsehistoriska värden, är särskilt viktiga i dessa siktlinjer

När det gäller siktlinjer så finns det några som är viktigare än andra. Hit hör dels siktlinjen från tunnelbaneuppgången, in mot Sandhamnsgatan. Härifrån framstår den dynamiska placeringen av punkthusen tydligt. Byggnaderna står i samma vinkel mot Sandhamnsgatan. Tillsammans med grönskan mellan husen skapar detta en rytm i kvarteret, där träd och buskar har en betydelsefull roll i vyn från Värtavägen.

I siktlinjen norrut längs Värtavägen ner mot Tegeluddsvägen sticker den aktuella platsen för byggnaden, ut. Här uppfattas den som den mest dominanta eftersom det är det enda sammanhängande området som är oexploaterat.

Den tredje siktlinjen är från Tegeluddsvägen söderut på Värtavägen, där byggnaden behöver samspela i färg, volym och höjd med det punkthus som ligger norr om den nya byggnaden och de två byggnaderna på den västra sidan om Värtavägen. I den tredje siktlinjen från Tegeluddsvägen och söderut på Värtavägen, ger platsen för den nya byggnaden, idag en signal om i "hus i park".

Anpassning

För siktlinjen från tunnelbaneuppgången, in mot Sandhamnsgatan är det viktigt att man kan se övriga bostadshus i kvarteret New York, så att det nya huset inte skymmer övriga byggnader.

I siktlinjen norrut längs Värtavägen ner mot Tegeluddsvägen är det viktigt att den nya byggnaden inte dominerar för mycket över den övriga bebyggelsen. Här finns det dock stor frihet eftersom övriga byggnader på den östra sidan om Värtavägen är relativt fritt placerade.

I den tredje siktlinjen från Tegeluddsvägen in mot Värtavägen, behöver den nya byggnaden samspela i färg, volym och höjd med det punkthus som ligger norr om den nya byggnaden och de två byggnaderna på den västra sidan om Värtavägen. Här bör man placera grönska i form av träd och gräs invid byggnadens södra fasad så att det bebyggda inte dominerar för mycket över det gröna.

5.5 RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÄRDEN

I riksintressets uttryck och motivering står följande som har bäring på Gärdet och dess bebyggelsestruktur och kulturvärden:

I motiveringen till riksintresset står:

"Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade."

I uttrycket för riksintresset står:

"Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande, så som Gärdet, Slussen och Hötorgscity. Smalhusområdet Abessinien i Hjorthagen."

"Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen.... De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten."

5.6 KUNGLIGA NATIONALSTADSPARKEN

Målbilder för Nationalstadsparken är att:

"Gärdesstaden ska vidareutvecklas som bebyggt område. Med bevarad och vårdad karaktär ska det eftersträvas att Gärdesstaden består som ett av landets främsta exempel på funktionalismens bostadsbebyggelse och stadsplanering."

Vidare står att Gärdesstaden även ska:

"...avspegla omsorgen om såväl helhet som detaljer – från parker, träd och gator till byggnader, byggnadsdetaljer och gestaltade inslag i utemiljön som plaskdammar och gångar. Även mindre tillägg eller ändringar i markanvändning eller nyttjande bör göras utifrån hänsyn till områdets kvaliteter." Vidare står att "Gärdesstaden ska vara en väl fungerande ekologisk spridningszon, som utmärks av bibehållen naturmark, vegetation och landskapsstruktur. Det ska finnas gott om äldre ädellövträd och grova tallar, därtill ska återväxten av ädellövträd vara god. Ytterligare grusade ytor bör undvikas.

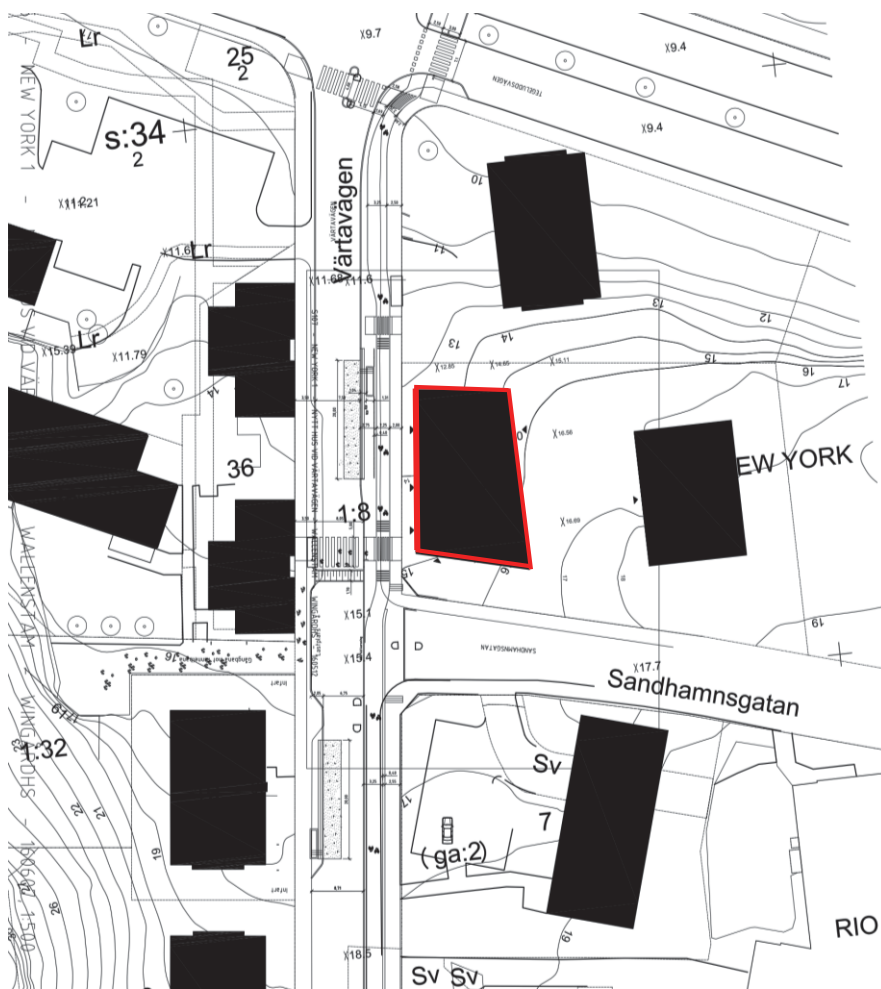
Naturmark, vegetation och landskapsstruktur som har en särskild betydelse för den ekologiska spridningsfunktionen ska bevaras. Möjligheten att genom skötsel och återplantering förstärka spridningsfunktionen bör tas tillvara. Det är särskilt viktigt att det finns tillräckligt många äldre ädellövträd och grova tallar."

6 KOMPLETTERING MED EN NY BYGGNAD

Byggnaden placeras parallellt med Värtavägen, för att bidra till att förstärka Värtavägen som stadsgata. För att skapa utrymme för gångtrafikanter och för det regionala cykelstråket som löper längs Värtavägen, är huset något indraget från trottoaren. Den nya byggnaden an knyter till Sandhamnsgatans tvärställda punkthus genom att följa mönstret med dess kortsida mot vägen. Den nya byggnaden bidrar till den återkommande variationen mellan grönska och byggnad, längs med gatan. För att återskapa ytterligare grönska och på så sätt upprätthålla upplevelsen "hus i park" har byggnaden dragits in från Sandhamnsgatan. På platsen föreslås en uteservering. Placeringen av uteserveringen kan bidra till att skapa en attraktiv gemensamhetsyta som resenärer med tunnelbanan kan uppfatta när de kommer in på Värtavägen från stationen. Med dess grönska bidrar den även till att stärka karaktären av "hus i park". Det kommer eventuellt även att kunna placeras sittplatser längs med långsidan av huset, mot Värtavägen.

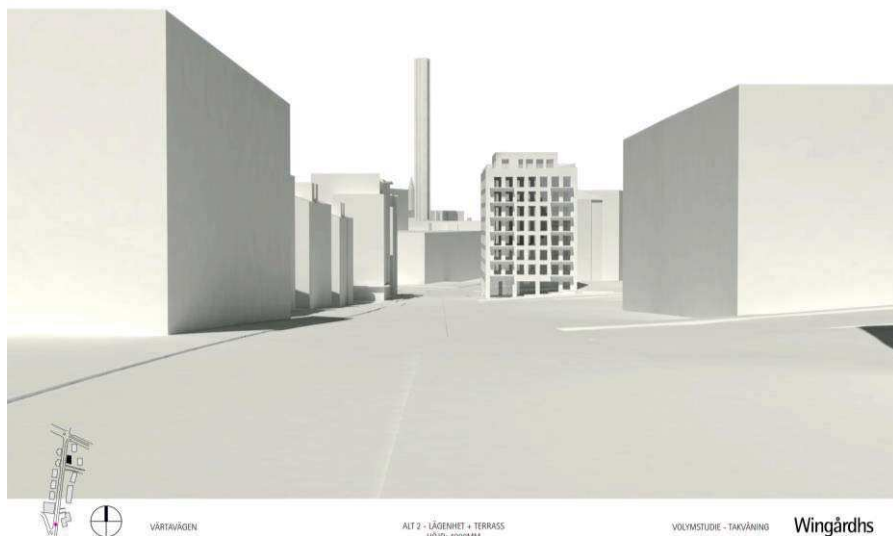

Den nya byggnaden an knyter till Sandhamnsgatans tvärställda punkthus genom att följa mönstret med dess kortsida mot gatan.
Illustration av Wingårdhs arkitekter

Utdrag ut situationsplan över nybyggnad på fastigheten New York 1 med omgivning

I siktlinjen norrut längs Värtavägen ner mot Tegeluddsvägen kommer byggnaden uppfattas som mest dominerande. Därför har den sidan bearbetats mer och utgör en av två "framsidor" av huset. Byggnaden har en dominant placering i gaturummet. På den här sidan av Värtavägen finns det dock en viss frihet eftersom övriga byggnader på den sidan av Värtavägen är relativt fritt placerade och varierande i dess uttryck. På den östra sidan finns det även omfattande förgårdsmark med träd och buskar vilket inte framgår av den illustration som visar siktlinjen.

Den nya byggnaden uppfattas från söder som dominerande. Därför har den sidan bearbetats mer och utgör en av två "framsidor" av huset.

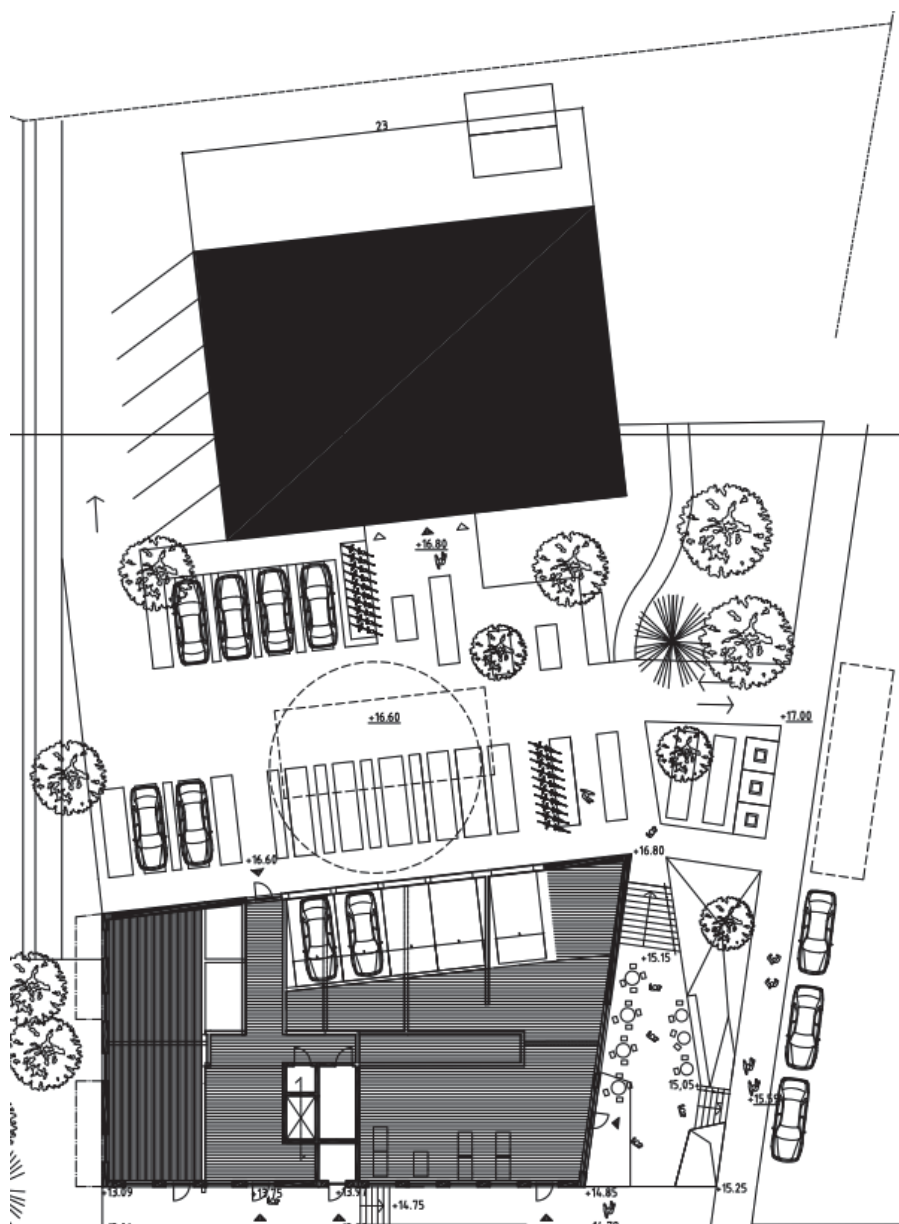
Illustration av Wingårdhs arkitekter

Från Tegeluddsvägen söderut mot Värtavägen, är det viktigt att den nya byggnaden tar upp färgsättning, volym och höjd som harmonierar med det punkthus som ligger bredvid och de två byggnaderna på den västra sidan om Värtavägen. Här bör det finnas grönska invid byggnadens norra fasad så att det bebyggda inte dominerar för mycket det gröna i området.

Det är viktigt att den nya byggnaden harmonierar i färgsättning, volym och höjd i förhållande till omgivande byggnader.

Illustration av Wingårdhs arkitekter

Illustrationsplan över gestaltning av fastigheten

Illustration av Wingårdhs arkitekter

Det är en utmaning att tillgodose ett acceptabelt parkeringstal samtidigt som konceptet för "hus i park" bibehålls. Tidigare har den plats där det nya bostadshuset ska placeras, bidragit till grönskan. Trots det stora antalet parkeringsplatser på fastigheten har de inte dominerat upplevelsen av grönska. För att kunna sänka antalet parkeringsplatser har fyra platser placerats i nedre botten på bostadshuset. Ytterligare sex platser har placerats bakom en häck mellan de två husen. Det kommer även att vara möjligt att parkera bakom det befintliga huset (se illustrationsplan nedan). Det stigsystem som finns med i 1942 års stadsplan och som redan spontant har trampats upp, kommer att anläggas och anslutas till fastighetens funktioner. På det viset skapar man en naturlig koppling till Tegeluddsvägen och parken vid Värtans stationsbyggnad. Gestaltningen omkring byggnader kommer att präglas av "hus i park". Parkeringsytorna kommer förtroddesvis att vara grusade. Befintliga träd kommer att bevaras i så stor utsträckning som möjligt.

Sophanteringen måste lösas inom fastigheten. Sopkärnen föreslås vara nedgrävda och omges av vegetation så att de inte blir för iögonfallande.

Den fria ytan mellan den nya byggnaden och Sandhamnsgatan kommer hållas grön. Det kommer även att finnas möjligheter till att etablera en uteservering där.

Det nya bostadshusets fasad mot Värtavägen

Illustration av Wingårdhs arkitekter

Den nya byggnaden kommer att uppföras i åtta våningar med en takvåning på nionde planet som ska omges på alla sidor av en takterrass. Byggnadens fotavtryck är skevt rektangulärt och således inte rätvinklig i de fyra hörnen.

Byggnaden ansluter i kulör och styrka till omgivande bebyggelses varma ljusa toner. Vitt/ljust tegel bestående av företrädesvis låga stenar skulle kunna få fasadteglet att upplevas tätare och mer massivt. På avstånd skulle den kunna uppfattas som en slät mur. Eventuellt kan det bli aktuellt med slammat eller säckskurat tegel. Det är dock av vikt att murverket är synligt, för att ge den känsla av tyngd och kvalitet som eftersträvas. Stenarnas orientering i de vertikala pelarna och de horisontella banden växlar varannan våning respektive vartannat fönsterlod och skapar härigenom ett lekfullt flätverk i murverket. Den massiva muren får härigenom ett lättare textilt uttryck.

Fönstersättningen är organiserad i tydliga vertikala lod. Fönstrens proportioner och variationerna i dess bredd ansluter till punkthusens fönstersättning i kvarteret, där fönsterstorleken signalerar vilken typ av rum som finns bakom. Karmar utförs i grå nyans.

Grunda balkonger placeras mot byggnadens gavlar, vända mot norr eller mot söder. Glesa pinnräcken i smidesjärn med skärmande glas i bullerutsatta lägen, omger balkongen. Byggnadens franska fönster har samma pinnräcken som fallskydd med glas bakom av brandsäkerhetsskäl. Om en kombinerad pinnräcke- och brandglaslösning skulle bli för tekniskt komplicerad eller mindre tilltalande i byggnadens fasader kan ett enkelt glasträcke vara ett alternativ. Kulör på räcket utförs i harmoni med fasaden.

7 KONSEKVENSANALYS

7.1 KONSEKVENSER FÖR HUS I PARK

Trots att p-talet har sänkts dominerar parkeringsplatser och körbara ytor mellan husen. Anläggningar som angöringsytor, sopanläggning tillsammans med det nya bostadshuset minskar upplevelsen av "hus i park". Det utökade avståndet mellan ny byggnad och Sandhamnsgatan avses att ge grönska till fastigheten

7.2 KONSEKVENSER FÖR BEBYGGELSESTRUKTUREN

Den nya byggnaden påverkar inte kvarterets bebyggelsestruktur i form av fritt liggande punkt-hus som formerats i ett s-format band. Byggnaden avviker från den strukturen. Den är istället orienterad mot Värtavägen och de två byggnaderna från 2000-talet mitt emot. Med den nya byggnaden förstärks Värtavägen som stadsgata och ökar platsens centralitet tillsammans med tunnelbaneuppgången. Genom den nya byggnaden som en del i stadsgaturummet upplevs avståndet mellan befintliga kvartershus som större än vad det i realiteten är.

Vidare förstärker byggnaden den inkonsekventa relationen mellan gata och byggnader längs Värtavägens östra sida, med omväxlande parkeringar, förgårdsmark och vinklar mot gatan.

Den nya byggnaden tar upp den befintliga bebyggelsestrukturen i relation till Sandhamnsgatan, med det omväxlande bebyggda och gröna på var sida om gatan.

7.3 KONSEKVENSER FÖR NÄRLIGGANDE BYGGNADER

Samtidigt som den nya byggnaden har anpassats till det funktionalistiska formspråket genom fönstersättning, kulör, volym, avviker den från det funktionalistiska formspråket. Takavslut med en terrass, flätverk i tegelfasaden och de höga fönstren är egenskaper hos det nya huset som avviker från det funktionalistiska formspråket. Anpassningen till och avvikelserna från det funktionalistiska uttrycket kan man se som ett sätt att respektera omgivande byggnader samtidigt som byggnaden har ett eget uttryck, präglad av samtidens ideal.

7.4 KONSEKVENSER FÖR RIKSINTRESSET

I motiveringen till riksintresset lyfts *"Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade."* Valfärdssamhället och dess stadsbyggande uttrycks bland annat i Gärdet och dess konsekventa bebyggelsestruktur, vilket omnämns i riksintressets uttryckstext.

Den nya byggnaden respekterar de funktionalistiska särdragen som kännetecknar Gärdets arkitektur, genom att det anpassats avseende volym, höjd, fönstersättning och kulör.

I uttrycket för riksintresset står vidare att *"Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen..."*.

Den nya byggnaden anpassas till topografin. Någon omfattande schaktning kommer inte ske i samband med uppförande av byggnaden. En stor del av det gröna partiet på fastigheten kommer dock att försvinna. Någon ersättning i form av färre parkeringar och hårdgjorda ytor kommer inte att kunna åstadkommas, då behovet av parkeringsplatser för båda bostadshusen måste lösas inom fastigheten. Med den nya byggnaden finns det en möjlighet att ta tillfället i akt att permanenta den gångstig som finns med i 1942 års stadsplan. Idag finns det en spontant upp-trampad gångstig i samma sträckning. Det skulle vara positivt för omgivande områden, då grönområdet på norra sidan av Tegelluddsvägen knyts till kvarteret New York och övriga Gärdet. Det bidrar till att stärka den rekreativa infrastrukturen i området. Inför anläggande av den nya byggnadens omgivning, kommer man eftersträva att bevara så många av de befintliga träderna som möjligt. Det är positivt för "hus i park"-karaktären.

Slutligen står det även att "...*De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten...*" är ett uttryck för riksintresset. Att den nya byggnaden inte läses samman med den befintliga bebyggelsen är viktigt för att tydliggöra stadens årsringar. Samtidigt är det viktigt att senare årsringar inte tar över i dominans över tidigare. Den nya byggnaden respekterar befintlig bebyggelse genom dess anpassade volym, höjd, fönstersättning och färgsättning. Samtidigt har byggnaden ett eget samtida uttryck. Byggnadens läge med långsidan parallellt längs Värtavägen, gör att den inte läses samman med övriga byggnader i kvarteret. Avsikten är att bygganden ska bli en del av målsättningen att göra Värtavägen med stadsmässig. Själva byggnadens karaktär har ett samtida formspråk, med dess flätade tegelstruktur, höga fönster och takterrass. Dess asymmetriska form bidrar även till att byggnaden ger ett modernt intryck.

I Stockholms stadsmuseums yttrande framhålls vikten av att ta hänsyn till områdets siluettverkan. Den nya byggnaden kommer inte att ha någon negativ påverkan på stadens siluett, då den håller sig i samma nivå som omgivande byggnader.

Konsekvenserna av uppförande av den nya byggnaden blir små.

7.5 KONSEKVENSER FÖR KUNGLIGA NATIONALSTADSPARKEN

Målbilden för delområdet Gärdesstaden enligt den vård- och utvecklingsplan som gjorts för nationalstadsparken är bland annat att Gärdesstaden ska vidareutvecklas som bebyggt område och att Gärdesstaden ska bestå som ett av landets främsta exempel på funktionalismens bostadsbebyggelse och stadsplanering. Ny bebyggelse har anpassats och bidrar till att målbilden uppfylls.

Vidare står att Gärdesstaden ska avspegla omsorgen om såväl helhet som detaljer – från parker, träd och gator till byggnader, byggnadsdetaljer och gestaltade inslag i utemiljön. Även mindre tillägg eller ändringar i markanvändning eller nyttjande bör göras utifrån hänsyn till områdets kvaliteter. Den nya byggnaden med dess omgivning kommer inte att bidra till att dessa kvaliteter stärks, då fastigheten till största del kommer att bestå av parkeringsplatser och servicefunktioner.

Fastigheten ligger direkt utanför den Kungliga nationalstadsparken och trots allt finns det en ambition att i så stor utsträckning som möjligt anpassa den nya byggnaden till de kulturhistoriska kvaliteter som finns. Det visar sig bland annat i ambitionen bevara träd, anlägga permanenta stigar, minimera antalet hårdgjorda ytor, vilket till viss del bidrar till att nå målbilden.

BILAGA 1

Nedanstående text är riksintressebeskrivningen för riksintresseområdet *Stockholms innerstad med Djurgården*, i dess helhet. Vissa delar av texten berör bebyggelsemiljön på Gärdet och Ladugårdsgärdet och ska vara vägledande för hur områdets kulturvärden ska hanteras inför framtagande av detaljplan för fastigheten New York 1. Texten som berör fastigheten är understruken.

Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Motivering:

Storstadsmiljö, präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsl och försvar. Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade. Residensstad, domkyrko- och universitetsstad samt viktigsjöfarts- och industristad. (Stiftsstad, Skolstad).

Uttryck för riksintresset:

Uttryck för funktionen som huvudstad och förvaltningsstad alltsedan medeltiden, men särskilt från 1600-talet och framåt. Kungliga miljöer, byggnader för rikets och länets förvaltning, Kulturinstitutioner och annan bebyggelse som sammanhänger med funktionerna som huvudstad och länsstad.

Den medeltida storstaden med tät stenbebyggelse. Staden mellan broarna, "Gamla Stan" som i gatunät och bebyggelse främst speglar Stockholms uppkomst och utvecklingen under olika skeden av medeltiden och 1500-talet, med den äldsta delens planmönster av stora oregelbundna kvarter innanför långgatorna och den senare medeltidens karaktäristiska "revbensmönster" med små smala gränder ner till vattnet.

Kyrkorna och de många husen med medeltida murverk, gaturummens och torgens karaktär. Bevarade rester av det äldsta gatunätet på Södermalm.

Kyrkor på malmarna, som genom läge, namn och till en del murverk bevarar minnet av medeltidens och 1500-talets stad. 1600-talets starkt expansiva stad, med stadsplanestruktur, de offentliga rummen och bebyggelsen. Gamla Stans yttre "årsring", med Skeppsbroleden, Nygatskvarteren och slottsområdet. Riddarholmen och Blasieholmen.

Det stora reglerings- och utbyggnadsområdet på malmarna, med planstruktur, kyrkor, offentliga byggnader och bostäder. Den förindustriella stadens spridning av verksamheter och sociala skiktning i boendet. Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet, både för aristokratin, den nya klassen av rika borgare och för ett lägre borgerligt skikt - stads-palats, malmgårdar, borgargårdar samt även äldre parker och inslag av grönska.

De lägre samhällsklassernas småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter och otillgängliga delar.

Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder. Villastaden, nya typer av offentliga byggnader, folkrörelsebyggnader och -miljöer, kommunaltekniska anläggningar och parker.

Genombrotts-gator och områden planlagda som "ny stadsdel" i enlighet med 1874 års byggnadsstadga.

Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.

1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling. Lärkstaden, Diplomatstaden, Birkastan, Röda Bergen, Kungsgatan och andra miljöer som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under århundradets inledande årtionden.

Terränganpassade planer, storgårdskvarter, men även fullföljandet av den äldre rutnätsstaden. Parkanläggningar och grönska, innerstadens koloniträdgårdar.

Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande, så som Gärdet, Slussen och Hötorgscity. Smalhusområdet Abessinien i Hjorthagen.

Sjöfarts-, handels- och industristaden. Hamnanläggningar från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten. Skeppsholmen och Kastellholmen, delar av Djurgården, Beckholmen. Kontor, bankpalats, försäkringsbolag, varuhus och andra handels- och näringslivets byggnader. Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland annat Barnängen, Kungliga Myntet, Ludvigsberg, Almgrens sidenväveri och de många bryggerierna.

Det vetenskapliga, intellektuella och religiösa livets byggnader och miljöer. Observatoriet, den gamla tekniska högskolan och byggnader och miljöer som hör samman med det gamla Universitetsområdet. Byggnader för akademier och lärda samfund. Bibliotek, utställningslokaler och de många museerna. Institutionsbältet på Norra Djurgården. Bergianska trädgården. Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer.

Teatrar och konsertsalar, Gröna Lunds tivoli och andra nöjesetablissemang. Anrika restauranger och värdshus, ordenshus och lokaler för olika sällskap, Skansen, Fåfången, idrottsanläggningar, parker och flanörstråk.

Djurgårdens bebyggelse och rekreationslandskap, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark. Utvärdshus, slott och villor med omgivande parker från 1600- och 1700-talen och senare.

Andra Stockholmska särdrag som **anpassningen till naturen**, fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och Mälaren. Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet. **De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten.** Stenstadens tydliga yttre gräns. Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåts höja sig över mängden. Byggnader och miljöer med anknytning till konstnärliga verk och historiska personer. (Delar av området utgör Nationalstadspark enligt NRL 3 kap 7 §).